

sam nekađa pripadao, bilo je tako, da čovek koji je ušao u manastir morao je obećati nekakav siromaštva posed. Dakle ako je to siromaštvo već po verskim propisima utanačeno, šta imaš onda da kontroliš? Ja mogu uređaviti i novu crkvu, koja postaje bez ikakvog javnog imanja i za mene je takva po sebi jedno privatno društvo kao »Soko« ili »Orel«, gde pojedini članovi imaju svoje mišljenje, pa su se poradi toga i udružili. Šta se sad ima kod takvog društva da kontroliš kako oni rukuju sa onim, što imaju ili što nemaju? Dakle ja sam za to, da ostane kako je bilo u početku kazato, da Glavna Kontrola može da vrši pre kontrolu onih ustanova i korporacija sa državnom pomoću.

Ako vi crkvi dajete kakvu državnu pomoć, što ja apsolutno ne odobravam, onda imate pravo da tu kontrolišete. Ali, gospodo, ako jedna crkva ne traži i ne dobija ništa od države, onda nema država i Glavna Kontrola tu šta da kontroliš. Zato ja ne mogu da prihvatim to, da budu sve crkve i svi manastiri podvrgnuti Glavnoj Kontroli, nego samo oni, koji uživaju u kakvoj god formi državnu pripomoć.

Marko Gjurčić: Ja mislim, da bi rešavanje o čl. 97. trebalo odložiti, dok ne saslušamo g. Ministra. G. Ministar nije dao definitivnu izjavu pred Sekcijom, koja je rasmatrala ovaj projekat. Trebalo bi da imamo njegovu definitivnu izjavu o toj stvari. Ovo gledište, koje je izneo g. poslanik Kristan, sa njegovog posmatranja potpuno je tačno. I mi se slažemo u tome, da je umesno to, da se država i Glavna Kontrola ne mešaju u pregled računa onih tela, koja ništa od države nemaju, već koja postoje na osnovi volje, na osnovi pristanka izvesnih ljudi, koji sastavlja to telo. To je druga stvar i tu Glavna Kontrola nema šta da se meša. Međutim da bismo definitivno,

mogli rešiti ovu stvar, koja je sada na dnevnom redu, potrebno je da čujemo g. Ministra kako on to posmatra, pa ćemo onda to moći svršiti sutra, kad on dodje. Stoga ja mislim, da mi predjemo dalje na rešavanje ostalih članova, a da ovaj član sada izostavimo.

Izvestilac **Jovan Mačovičević:** Ja primam ovaj predlog u ime pododborā, da saslušamo najpre mišljenje g. Ministra, pa ćemo sutra rešiti tu stvar.

Potpredsednik dr. **Svetislav Popović:** Ja mislim, da je ceo Zakonodavni Odbor u tome složan, da odluku o članovima 97. do kraja ove glave, t. j. do člana 108. zaključno odložimo, dok ne saslušamo mišljenje g. Ministra, a da rešimo sada u ovoj glavi samo članove 73. do 96. zaključno. (Prima se.) Diskusija je završena. Prelazi se na glasanje. Protivpredloga nema. Ja mislim, da mogu proglasiti, da su svi članovi od 73. do 96. zaključno primljeni po predlogu pododborā. (Prima se.) Odluka o zaglavlju: »Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i računa crkvenih i manastirskih«, koje obuhvata članove 97. do 108. zaključno, doneće se sutra, na idućoj sednici, pošto prethodno saslušamo izjavu gosp. Ministra.

Prelazimo na pretres glave X. (Glasovi: Već je 12 sati! Da ostavimo to za sutra!) Ako gospoda žele da zaključimo sednicu, a već je 12 sati, onda ja predlažem, da završimo sada rad. (Prima se.) Za dnevni red iduće sednice predlažem: produženje pretresa zakonskog predloga o Glavnoj Kontroli u pojednostima. Prima li Zakonodavni Odbor ovaj dnevni red? (Prima.)

Današnju sednicu zaključujem, a iduću zakazujem za sutra pre podne, u 10 sati, sa označenim dnevnim redom.

(Sednica je zaključena u 12 časova u podne.)

LXXII. SEDNICA.

ZAKONODAVNOG ODBORA

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE

SRBA, HRVATA I SLOVENACA

držana 9. maja 1922. godine u Beogradu.

Predsedavao Predsednik **Miša Trifunović.**

Zamenik Sekretara **Krsta Pejović.**

Prisutan Ministar za Izjednačenje Zakona **Marko Trifković.**

(Početak rada u 10.15 časova.)

Predsednik **Miša Trifunović:** Otvaram, gospodo, 72. sednicu. Molim da čujete zapisnik prošloga sastanka.

Zamenik sekretar **Krsta Pejović** čita zapisnik 71. redovnog sastanka.

Predsednik **Miša Trifunović:** Ima li, gospodo, primedaba na protokol? (Nema.) Objavljujem, da je protokol jednoglasno primljen.

Prelazimo, gospodo, na dnevni red. Na dnevnom redu je produženje pretresa pododeljka: Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i računa crkvenih i manastirskih, počevši sa članom

97. pa zaključno sa 108. članom. Molim gospodina Ministra, ako ima šta da primeti.

Ministar za Izjednačenje Zakona **Marko Trifković:** Ja bih hteo da čujem da li ima kakvih primedaba kod ovoga pododeljka.

Krsta Pejović: Ja bih predložio izmenu naslova tako da bi naslov glasio sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i ustanova korporacija i crkvenih manastirskih računa, koji primaju stalnu pomoć od države.

Valerijan Pribičević: Ja mislim, da to ne treba naglašavati.

Ministar za Izjednačenje Zakona **Marko Trifković:** Ja nemam, gospodo, ništa protiv toga, da se taj predlog g. Pejovića primi, ako bi Zakonodavni Odbor našao, da je ovakva stilizacija bolja nego ova predložena.

Jovan Jovanović: Mi smo pregledali crkvene i manastirske račune u starim granicama. Trideset godina vršili smo tu kontrolu nad manastirima u Crnoj Gori i Staroj Srbiji i zašto sad da ne vršimo tu kontrolu u svima pokrajinama.

Predsednik **Miša Trifunović:** Ima reč gospodin Timotijević.

Kosta Timotijević: Gospodo, po ovome zakonu državni računi dolaze Glavnoj Kontroli u Beograd na pregled i razrešenje. Ovaj odeljak od čl. 97. do člana 108. zaključno govori o sudjenju i raspravljanju računa samoupravnih vlasti i računa crkvenih i manastirskih, dakle onih koje imaju svoju kontrolu. Samoupravna oblast imaće okružni odbor, sreska samouprava ima takodje svoju autonomiju i ona ima sreski odbor, pa se našlo za potrebno da konačno neko rekne poslednju reč o njihovom radu.

Ta poslednja reč neće biti rečena u Beogradu nego u oblasti. I gospodo, u tome oblasnom sudu, koji ima da raspravlja i da rasrešava te račune. svega je jedan organ, koga određuje Glavna Kontrola, a dva člana oblasnoga suda bira oblasna skupština. Čuvalo se dakle ipak, da u tome sudu učestvuje samoupravna vlast. Ja mislim, da je to dobro, ali to još nije dovoljno. Mi imamo i druge ustanove čiji računi ne treba da budu nepregledani, nevidjeni i nepokontrolisani.

G. Krsta Pejović predlaže dopunu naslova ovoga odeljka, na koji bi se naslov i sve doznije odredbe odnosile i on predlaže, da ustanove i korporacije, koje uživaju stalnu pomoć, podleže pregledu računa, a ne jedna pomoć, koja bi se jednom prilikom dala iz državne kase. A osim toga on traži, da i računi dobrotvornih ustanova i zaveštenja podleže ovakvoj kontroli. Ja mislim, da ne treba ništa da nas buni što je g. Pejović predložio ovu dopunu. Ja mislim, ako se hoće da ljudi imaju vere kad svoj imetak zaveštavaju dobrotvornoj ustanovi, oni trebaју da imaju uverenje, da će taj imetak biti kontrolisan od neke vlasti kako će se trošiti. Ja mislim, da tu neće biti među nama mnogo spora, ali će, izgleda, biti spora po pregledu računa crkvenih i manastirskih. Crkva kao takva čini imetak i manastir kao takav čini imetak, koji nismo mi stvorili i koji dolazi iz davnina i za čiju sudbinu interesovaće se svet i dolaziće tim zadužbinama, crkvama i manastirima. Mi još nismo u vremenu, da možemo preći preko tih ustanova crkava i manastira. Crkve i manastiri odnosno upravnici tih prihoda manastirskih i crkvenih ne treba da budu ostavljeni, da tim приходима raspolazu kako hoće. I to podleži nekim crkvenim autonomijama, ali kao god što računi oblasti, koje imaju svoju samoupravu, ipak idu na pregled stručnih organa, ja mislim, da se neće povrediti ta autonomija crkava, manastira i džamija, ako se ti računi podvrgnu pregledu stručnih ljudi. To je samo računsko ispitivanje. Primila je jedna crkva, manastir, ili džamija 1500 dinara, izdala 1000, to ima da se pokaže u računima. To nije zadiranje u druga prava nego to je jedna računska radnja, sabiranje, oduzimanje, množenje i delenje. Ja mislim, da ne treba da se ustručavamo niti da gospoda nalaze nameru zakonodavca, da se time zakoračava u nešto što ne bi njemu priličilo i pripadalo. Zato ja bih molio Zakonodavni Odbor, da primi ovaj dobar i usvojljiv predlog g. Krste Pejovića.

Krsta Pejović: Posle govora g. Timotijevića, ja ne bih imao mnogo šta da kažem. Hteo sam samo da objasnim svoj predlog. Ja nisam mislio na sva crkvena i manastirska dobra, nego specijalno na ona crkvena i manastirska dobra, koja uživaju stalnu pomoć od države. A za ustanove i korporacije ja smatram sve one ustanove, koje primaju stalnu državnu pomoć, a nikako one korporacije, koje jedanput godišnje ili privremeno prime ne kakvu pomoć od države. Što se tiče crkvenih i manastirskih dobara i njihovih računa, za njih je postojala i ranije kontrola i kod nas u Crnoj Gori i kod vas, čini mi se, u Srbiji i bilo bi nezgodno, kad mi ne bismo to predvideli u zakonu o Glavnoj Kontroli. Ja dakle stavljam ovaj svoj predlog i molim Zakonodavni Odbor da ga primi.

Marko Gjuričić: Kad smo rasmatrali ovaj projekat u sekciji, onda je takodje bilo govora o tome. G. Ministar, koji je tada tu bio, nije dao izvesno, određeno mišljenje o toj stvari. Ostalo je da se to vidi i reši ovde, u plenumu. Izgleda, gospodo, da u ovom odeljku, koji nosi naslov: »Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i računa crkvenih i manastirskih«, treba da otpadne ovaj drugi stav: »i računa crkvenih i manastirskih«. Taj bi stav mogao otpasti bez ikakve bojazni, da država neće kontrolisati preko Glavne Kontrole one ustanove, koje treba da kontroliše, naročito one koje primaju državnu pomoć; jer će ona tu kontrolu potpuno moći vršiti. Kad bismo mi ovde, gospodo, stavili u ovaj zakon, da će se pregledati i računi manastirski i crkveni, bez ikakvih detalja, kojih ovde doista nema, mi ne bismo time postigli svoj cilj. Kad se ovde utvrđuje u zakonu o Glavnoj Kontroli, da će Glavna Kontrola pregledati račune onih ustanova, koje primaju pomoć od države, to je dobro. Mi imamo sada raznih crkvenih ustanova u našoj državi i mi ćemo morati predvideti u zakonu, koji će doći, kada će i koliko potpadati pod pregled Glavne Kontrole njihovi računi i rukovanje s njima. Taj dozniji zakon važiće i Kontrola će te račune i njihovo rukovanje pregledati, u koliko joj to bude zakonom stavljeno u dužnost.

Stoga nemamo potrebe, da, dok ta pitanja još nisu proučena i prečišćena, stavljamo u ovaj zakon naročito zaglavlje o pregledu računa crkvenih i manastirskih, ne detaljišući kako se taj pregled vrši, t. j. koje crkvene i manastirske ustanove tu dolaze. To će se doznije moći urediti onako kako je potrebno i kako je najbolje prema našim prilikama.

Valerijan Pribičević: Ja se slažem sa g. Gjuričićem, samo bih dodao još i to; da, po mome shvatanju, ta dobra nisu nikakva javna dobra, nego privatna dobra. Prema tome ona ne mogu podležati toj kontroli. To je jedno principijelno gledište, a drugo tu je u pitanju državni oportunitet. Nama nije nikako u računima, da dolazimo u sukob sa svima crkvama, a do toga će neminovno doći, ako se ovo bude primilo.

Milorad Vujičić: Ja, gospodo, ne mogu da se složim sa gledištem g. Pribičevića. Smatram, da Glavna Kontrola treba da pregleda crkvene i manastirske račune. Crkve i manastiri su javna dobra — to je neosporno. To su naše stare zadužbine, namenjene javnim dobrima i njihovi računi apsolutno se ne mogu ostaviti bez kontrole. Ovo što gospodin navodi da stoji, da Glavna Kontrola ima prava da rasmatra račune onim ustanovama, kojima država daje

pomoć, to se ne može odnositi na crkve ili na manastire. Crkve i manastiri ne dobijaju svi državnu pomoć, izvesni dobijaju a izvesni ne dobijaju. Za one ustanove, koje dobijaju državnu pomoć, to je zakonom predviđeno, ali one ustanove koje ne dobijaju državnu pomoć, nego se o svoje troške izdržavaju, njihovi bi računi ostali da se ne pregledaju. Stoga bi trebalo da metnemo ovako: »Za pregled računa samoupravnih vlasti, crkvenih i manastirskih računa ustanova i korporacija sa državnom pomoći postoji oblasna kontrola«, i molio bih, da se ovaj član sa ovom dopunom primi. Ne može da ostane ni što g. Gjurčić predlaže, da će to da bude rešeno, kad se donese zakon o crkvama i manastirima. Gospodo, kad je ovde zakon o Glavnoj Kontroli, koji obuhvata sve njene dužnosti, onda ja mislim, da i to mora da udje u taj zakon i ja mislim, da ćemo učiniti veliku grešku, ako budemo ostavili bez ikakve kontrole račune manastirske i crkvene. To, gospodo, ne može uticati, po mome mišljenju, na samostalnost crkava i manastira, ma koje vere bili. Tu treba da ima vlasti koje su nadležne i koje treba da pregledaju crkvene račune i mislim, da od toga ne treba niko da beži. Može se dodati: da Glavna Kontrola ima dužnost da pregleda crkvene i ostale račune u sporazumu sa dotičnim ustanovama. To bi još moglo da se dopusti, ali da crkve i manastire ostavimo bez ikakve kontrole, ja to ne mogu dopustiti. (**Valerijan Pribičević:** Izvinite, nisu bez kontrole, oni imaju autonomnu kontrolu!) Kakva je ta autonomna kontrola? To će da izidje: kadija te tuži, kadija ti sudi. Gosp. Pribičeviću, ja vrlo dobro znam šta je kod nas radjeno s manastirskim računima i manastirskom imovinom. Ja jedino, gospodo, mogu ovde da razumem predlog g. Kristana i sa njegovog socijalističkog gledišta on ima prava što traži, da se država ne meša u to, ali mi sa našeg gledišta ne možemo da ostavimo to bez ikakve kontrole.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Jovan Radonić.

Dr. Jovan Radonić: Ja ću odmah u početku da kažem, da se slažem sa mišljenjem g. Gjurčića. Mi ne poznajemo postanak i razvoj pojedinih verskih institucija i manastira, znamo samo da ih ima od njih koji su javna a ima ih i koji su privatna dobra. Ja ću da dokazem jednim primerom sa Dajičkim vlasništvo. To je bila jedna čisto privatna svojina Arsenija III. koji je to kupio za 8.000 forinta. Neka su imanja, gospodo, može se kazati privatno-pravnog karaktera, jer kažem, to je na osnovu podataka, da je imovina bila Arsenija III. Ali ima, gospodo, mnogo manastirskih imanja, koja su postala ulozima kaludjera. Ja polazim sa toga gledišta, da mi ne možemo, neispitujući dovoljno stvar, odmah jednim zakonom da ovo normiramo.

S druge strane nije tačno da taj manjak ne podleži kontroli. Ima Upravni Savet, koji vrlo strogo i vrlo brižljivo vodi kontrolu nad svim crkvenim i manastirskim imanjima. Ja ću kazati, da su crkvena i manastirska imanja, za poslednjih 20 godina, pokazala vrlo lepe uspehe baš u ekonomskom pogledu. Držim, da bismo ubrzali i pogrešili, ako bismo doneli jedan takav zakon, jer tu ima ne samo imanja pravoslavnih crkava i manastira, nego i katoličkih i muslimanskih, pa bi oni držali, da im se ovim ograničava neko njihovo pravo.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Jovan Jovanović.

Jovan Jovanović: Ja se pridružujem mišljenju g. Milorada Vujičića i s njime se slažem ovde kao i u sekciji što sam se složio pri pretresu ovoga pitanja. Kad bismo, gospodo, primili ovaj predlog, da se nad crkvenim i manastirskim imanjima ne može vršiti kontrola, ja sam siguran, da se onda sa tim imanjima ne bi upravljalo onako kako treba. Kontrola je vršena u Kraljevini Srbiji, u Crnoj Gori, u Južnoj Srbiji i Makedoniji, pa su ipak upravljači tih imanja crkvenih i manastirskih, njihovi arhimandriti, imanja upropašćivali. S toga ako se ova kontrola ne bi zavela, sigurno je, da će se produžiti sa upropašćivanjem tih imanja.

Zatim, gospodo, ne treba zaboraviti, da u tim crkvenim i manastirskim imanjima, odnosno crkvama i manastirima ima puno relikvija, koje manastiri mogu da otudje i da upropaste, ako im se ne bi stavila nikakva kontrola.

Što se tiče primedbe g. Radonića, da bi ovakav zakon sa ustanovljenjem kontrole nad crkvenim i manastirskim imanjima uneo zabunu, ja ne nalazim, da bi to u stvari bilo. Taj zakon je pre svega za celu zemlju i za sve podjednako, pa ne vidim razloga, da se ova kontrola ne bi mogla primiti. Stoga ja i insistiram na tome, da Odbor primi ovu kontrolu.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Ljuba Jovanović.

Ljuba Jovanović: Ja veoma cenim pobude gospode, koja govore u prilog misli, da treba kontrolisati račune manastira i crkava, ali neka mi gospoda dopuste da onako malo posumnjam, da se ta želja tako prosto može postići, kao što to ovde čujemo. Kod nas u Srbiji ranije Glavna Kontrola je preko svojih računospitača pregledala manastirska i crkvena imanja, pa ipak pored sve te kontrole imanja nisu cvetala. S druge strane međutim imali smo u Vojvodini imanja manastirska i crkvena, u čije se upravljanje državna vlast nije mešala, nego je kontrolu imao u rukama sam narod preko njegovih organa i ta su imanja i dobro čuvana i dobro upravljana.

Prema tome, gospodo, ovo pitanje nije ni malo prosto. Zatim, gospodo, ovde se govori o Glavnoj Kontroli i o Državnoj Kontroli. Međutim po projektu se ovde ne predviđa Državna Kontrola nego Oblasna Kontrola. To su, gospodo, dve stvari. Važno je to, da mi u ime države govorimo, da hoće država da vidi, što se u ovim ustanovama radi. Ali baš da vas pitam, gospodo, gde ima predviđeno u našim osnovnim zakonima, da su verske ustanove podvržute oblasnim upravama? Ja pravo da vam kažem, mislim, da je to nešto, na što treba obratiti pažnju. Država po Ustavu i po samom svom zadatku ima da dađe punu zaštitu slobodi savesti, a ja vas pitam, gde će država dati punu zaštitu slobodi savesti, ako pojedine verske organizacije budu izložene takovim šikanama ili da prosto rečem gonjenjima, koje bi se mimo volju državne celine i celokupnog naroda u pojedinim delovima naše zemlje vršile nad onima, koji ne bi bili predstavljeni u većini te Skupštine u dotičnoj oblasti.

To je pitanje crkvenog mira i slobode savesti tako važno, da ja ne znam ni jedne države, gde bi država prenosila na svoja samoupravna tela brigu o toj zaštiti i o toj slobodi, pa ja shvatam one, koji su bona fide branili tu stvar smatrajući, da je tu reč o

državnoj kontroli, kad ona u stvari nije. Ja uopšte hoću da kažem, da je to jedno pitanje krupno i u isto vreme za nas novo, da ga ne bi trebalo preko koljena lomiti, jer su bez sumnje veliki interesi materijalni, koje treba čuvati, isto tako i moralni. Ja sam za to, da se ovo pitanje prouči kako treba. Gospoda, koja su preko mog govora napomenula, da ovde treba voditi računa i o verskoj osetljivosti koja postoji i imajte, gospodo, na umu, ne samo kod katolika i muslimana, nego isto tako i kod pravoslavnih ili bar kod jednog dela pravoslavnih i nemojte, gospodo, da bez potrebe ovako uzgred sad otvarate jedno pitanje, u ovom momentu, kad imate uopšte mnogo štošta nesredjeno, i iz mnogih uzroka ne osećamo se svi da nam je sve po taman. Nemojte da ovako naglim rešavanjem i pokretanjem jednoga pitanja, da dademo nove rane, da ne samo pojačamo nezadovoljstvo onih, koji su već do sada bili nezadovoljni, nego da se poseje još seme nezadovoljstva i kod onih, koji su sada zadovoljni.

Ovo pitanje nezgodno je došlo na dnevni red, jer imamo u našoj sredini dva kluba, od kojih je jedan i po svom nazivu, a drugi bez svog naziva, ali ipak ima prilične veze za veroispovesti. Jedan od tih klubova, Muslimanski, nije sada slučajno ni predstavljen u našoj sredini, a drugi klub, na koji mi mislim, ima ist na ovde svojih predstavnika, ali koliko sam izvešten, oni su malo iznenadjeni, da se ovo pitanje ovde stavlja na dnevni red, a da oni nisu doneli svoj zaključak, jer je to pitanje, koje ih veoma interesira. Ja bih zato bio mnenja, kad je to tako krupno pitanje, da mi u ta pitanja tako uzgred ne ulazimo. Mi znamo, šta je zadatak Glavne Kontrole, ona ima zadatak, to piše svugde, da pregleda kako se rukuje državnim prihodima i rashodima. Pa onda ide se dalje da pregleda i samoupravne prihode i rashode. Ali i to vrši preko naročito organizovane kontrole, koja izlazi iz sredine samoupravnih vlasti.

Mogla bi se obratiti pažnja, gospodo, na predlog g. Pejovića. Taj predlog ima opravdanih razloga, da one ustanove, koje primaju redovnu pomoć države, da te ustanove odgovaraju šta su s tom pomoću učinile, jer to je nesumnjivo državni novac i prema pojmu pravilnog rukovanja državnim sredstvima. Državna Kontrola bi trebala da kontroliše utrošak toga novca. Ali dalje od toga, gospodo, mislim, da ne treba da idemo.

Ja ću Vam kazati još nešto. Ovo nije jedno pitanje računsko, nego je ovo jedno pitanje crkvene politike. Mi ga, gospodo, rešavamo danas bez predstavnika te politike, bez Ministra Vera. G. Krstelj nije ne samo ovde nego ga čak nema u kraljevini. Njega zastupa, neću reći jedan nekvalifikovan čovek, ali tek čovek koji nije g. Krstelj. I tako mi rešavamo opet jedno krupno pitanje na jedan uzgredan način. Ja zato, gospodo, nalazim, da treba ovo pitanje rešavati ozbiljno sa obzirom na ono što treba imati na umu. Vi znate, da je u tome pogledu stanje vrlo raznoliko, da u Bosni i Hercegovini imamo organizaciju pravoslavne crkve i da je sad pitanje kako će se ova naša odluka odazvati na tu organizaciju. O muslimanskim organizacijama sam govorio isto tako, kao što sam govorio i o autonomiji crkve u Vojvodini. Sve to, gospodo, treba izmiriti i sve to treba proučiti, a mi ne možemo reći, da smo to danas svršili. Ja bih zato bio mišljenja, da ovo pitanje o nadzoru i kontroli prihoda i rashoda crkvenih i verskih

ustanova treba raspraviti onda, kada u opšte budemo donosili zakon ili zakone o ustrojstvu i organizaciji naših crkava i naših veroispovesti i u opšte. Samo ćemo tada imati pravo, jer ćemo onda imati garancije, da mo radili sa svestranim proučavanjem toga posla, samo ćemo tada imati pravo o ovome rešavati.

Za sada, gospodo, možemo jednu stvar raditi. Možemo predvideti i utvrditi, — to se može učiniti u jednom prelaznom naredjenju, — da do novoga zakonodavstva o ovome ostane status quo t. j. stanje kakvo je u pojedinim delovima zemlje do sada bilo. Pa će u Srbiji ostati kako je do sada bilo isto tako, kao i u drugim delovima naše zemlje, jer je svugde na neki način to bilo regulisano. Nije istina da nije bilo kontrole, a kakva je bila kontrola, to je druga stvar. (Jedan glas: Bila je dobra.) Na mnogim mestima nije bila dobra. (Jedan glas: A šta ćete sa izjednačenjem zakona.) Jeste, ali to treba da bude na osnovu studija svega onoga, što je zajedničko i raslišno. Mi smo, vidite, uzeli samo onaj zakon o opštinskim izborima u Sloveniji, pa onda za Hrvatsku već smo morali mnoge stvari menjati. Neke stvari i nismo menjali, ali smo ih opet menjali izlazeći na susret ljudima iz tih krajeva. Mi smo doneli treću uredbu za Dalmaciju, četvrtu za Vojvodinu, petu za Bosnu i Hercegovinu i tako bismo i dalje išli. Time sam hito da pokažem, kako je vrlo teško to brzo izjednačenje postići.

Što se tiče opština, svuda se može naći jedan izlazak. A što se tiče lakoga i brzog izjednačenja pravoslavnih katolika, muslimana, jevreja i šta ja znam kakvih još ima, svaki mora priznati, da to nije lako postići.

Zato bih vas molio, da u smislu, kako je g. Gjurčić kazao, ovo pitanje upravo do nove studije odložimo, a da utvrdimo u prelaznim naredjenjima, da će do novog zakona ostati stanje, kako je sad tako, da će onda biti kontrole. Ali ja ću dodati i ovo. Ako ko od vas misli, da u kojoj zemlji ima nešto što ne valja i da treba, jednu specijalnu odluku sada doneti, pa neku zloupotrebu ukloniti, vi to predložite, pa ćemo to učiniti. Ali da može biti poništeno nešto, što je sada dobro, pa da mesto toga donesemo nešto, što nije dobro, ja bih vas molio, da to ne radite.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Kosta Timotijević.

Kosta Timotijević: Gospodo, reč je bila samo o naslovu. Ja mislim, gospodo, da ne možemo već dalje tako ići. To pitanje ostavimo za drugu priliku, ajde sada da ne rešavamo to, dočimje ćemo rešiti. Mi donosimo sada jedan zakon, kako se kontrolišu računi državni, (kako samoupravnih) tela, opština, srezova, oblasti i nailazimo na to, da li treba kontrolisati i pregledati račune crkava, manastira, dobrotvornih fondova, zadužbina i ustanova sa stalnom državnom pomoći. Gospodo, pošto niko nije govorio o tome, ja mislim, da će ustanove sa stalnom državnim pomoći proći, niko ne bi mogao biti protiv toga, da dobrotvorni fondovi i zadužbine treba da podleže kontroli. Reč je samo o crkvama i manastirima. Pa vidite, gospodo, naročito po članu 97. i 98. taj pregled je ovlašćen, on nije potpuno državni. Oblast za samoupravne račune bira dva člana, koji će s jednim stručnim računovođačem pregledati račune samoupravnih tela. E, ako bi tako ostalo, da oblast baš bira dva člana, onda bi bilo ovo: gde je katolička crkva u nadmoćnosti, imaće oblasnu skupštinu celu; gde su muslim-

mani, imaće celu oblasnu skupštinu, pa neka izaberu muslimane za te članove. Pa, gospodo, mi možemo ići i dalje, neka oblastna skupština bira ta dva člana za pregled-oblasnih i samoupravnih računa. Neka poglavarstvo crkveno odredi dva člana, da ih ne bi dihidus ova oblasna Skupština birala. Tu će biti raznih crkava, pa će odrediti jednog, a to će biti krivo drugim. Ja mislim, da bi mogli u članu 98. dodati kod pregleda računa crkvenih i manastirskih ovo: »dva člana za oblasnu kontrolu određuje poglavarstvo dotične veroispovesti«. I onda, gospodo, nema nikakve bojazni. Ta dva člana određiće za katoličku crkvu njihovo poglavarstvo za tu oblast i sve će račune iz te njegove oblasti pregledati njegova dva delegata. Pravoslavna crkva, doći će oblast beogradska i određiće dva delegata. Starešina muslimanske crkve određiće dva u oblasti gde ima muslimanskih crkava. I mi, gospodo, na taj način nećemo povrediti tu osetljivost, koja bi, može biti, po prvoj redakciji bila povredjena.

Vidite, gospodo, naravno, ima ljudi koji žele da crkva sasvim padne na račun privatnih stvari. Mi nismo za to. Mi hoćemo, da crkva ostane na visini. Ja sam za to, da crkva ostane na visini i baš oni, koji njom upravljaju, da stoje pod okom jedne vlasti računске. Ja sam to uvek govorio i u prvom svome govoru. Neće se govoriti o tome, kako crkva upravlja imanjem, dobro ili rđavo, nego o računima crkve. Treba da se vidi, da je crkva primila toliku i toliku sumu za godinu dana, da je izdala toliko i toliko i videće se, da li je računopolažać zadužio crkvu ili ima da prima od crkve ili ima da pokaže na kraju jednu gotovinu. Ja zbog dobra hrišćana, katolika i Muslimana apelujem, da ne odbacite tu kontrolu, jer je to u interesu dobrog reda u crkvi.

Pala je reč, gospodo, ovde, da pravoslavne crkve imaju svoje autonomije. Pa i opštine i samoupravna tela imaju svoje skupštine, pa ipak njihove račune pregledaju stručni ljudi, te da se tačno utvrdi šta je učinjeno sa prihodima, kakvi su bili izdaci, koliko je stvarno izdano iz kase i da li ono što stvarno nije izdano, da li je ušlo u kasu. Ja mislim, da mi ne treba da zaziremo od kontrole, pa da kažemo: ako šta ostane, a ako šta bude upropašćeno, neka bude upropašćeno. Meni izgleda, gospodo, da ima i takvih koji tako misle, ali mi to ne ćemo. Ja ću sad da govorim baš o našim pravoslavnim crkvama i manastirima. Mi u našim crkvama i manastirima imamo takvih dragocenih predmeta, koji nisu svojina onih, koji danas upravljaju njima, niti se ti dragoceni predmeti mogu ostaviti njima bez ikakve kontrole, pošto je to nasledjeno od predaka, te se to mora i sačuvati. Šta je sa pravoslavnom crkvom u ovome pogledu, to je isto i sa katoličkom i sa muslimanskom crkvom. Ja mislim, da kad mi donosimo jedan osnovan zakon, mi tu kontrolu i za njih treba da predvidimo, te neka crkveni poglavari imenuju poglavartvo crkve, a ne da ih bira oblasna skupština. Na ovaj način mi smo izbegli osetljivost versku i nismo zakoračili ništa u nju, te stoga molim, da ovaj član ovako primimo.

Izvestilac **Jovan Magovčević**: Ja hoću da učinim predlog kod ovog čl. 97., da bih izmirio sva mišljenja, koja su ovde pala, a koji bi, smatram, bio potpuno oportun za današnje prilike. Naslov ovoga odeljka izmenio bi se, a član 97. glasio bi ovako: Za pregled računa samoupravnih vlasti, računa ustanova i korporacija sa stalnom državnom pomoći i računa

crkvenih i manastirskih, koji su do sada podležali pregledu glavne kontrole, postoje oblasne kontrole (Član 2.). Što se tiče računa onih crkava i manastira, koji do sada nisu podležali pregledu glavne kontrole, ostaće za sada onaj način kontrole, kakav je i ranije bio, dok to docnijim zakonom ne bude izmenjeno.

Ethin Kristan: Gospodo, mi hoćemo ovde u jednom zakonu o Glavnoj kontroli da rešimo pitanja, koja spadaju na sasvim drugo jedno polje. Nabasali smo na jedno pitanje, koje je bez sumnje vrlo krupno i ja držim, da treba da imamo kuraži, da se uzme samo to pitanje i reši jednim zakonom, koji će se tičati tog pitanja samog, a ne da mi bacamo pesak u oči i da izjavljujemo da smo rešili nešto, što u istini nismo rešili. Gospodo, sve ovo bilo bi drukće, da se je odmah kad se stvarao Ustav, pošlo onamo kuda se trebalo poći, naime da se rastavila crkva od države. Crkva i država su dve različite stvari i one bi se trebale da odluče jedna od druge. Ali kako mi živimo još u stanju, da su država i crkva u jednom divljem braku, to onda nije ni čudo, što svaki čas nailazimo na ovake teškoće. Takvih ćemo poteškoća imati sve dotle, dok ne budemo imali jedan jasan odnos između države i crkve. Gospodo, ovde se govorilo o velikim javnim interesima, koji su skopčani sa crkvama, njihovim imanjima i t. d., a mi ovde stojimo pred jednom situacijom, u kojoj ne znamo koliko je toga što crkvi pripada od javnih interesa, a koliko nije, i koliko je to potpuno privatni interes članova dotične crkve. Stoga mi to pitanje ne možemo rešavati zakonom o Glavnoj Kontroli, nego jednim zakonom, koji će naročito o toj stvari rešavati. I meni bi bilo žao, da propadnu tolike lepe stvari, koje se nalaze po crkvama i manastirima, ali ja ni najmanje ne vidim, da bismo time što će Glavna Kontrola pregledati račune spasli sve vredne i umetničke stvari, koje se tu nalaze. Vi možete naći igumana, gvardijana koji će vam to pojednako prodavati i polagati te račune, ali time opet niste zaštitili tu imovinu i zato ponavljam, da treba jedan specijalan zakon koji će to rešavati. Država je mnogo, ali opet nije sve. Ona nije tutor, koji se ima da brine za sve stvari. Da li potpadaju računski jedne velike industrije pod Glavnu Kontrolu? Ne potpadaju. A jedna velika tvornica, ili jedan skup industrijskih tvornica, rudnika, željeznica i t. d. pojednako su od zamašnog interesa po javni život: koliko god i ono što jedna crkva poseduje. Mi tražimo od ljudi, koji imaju posla sa tim industrijama, da se sami pobrinu za njihove račune i da se sami pobrinu, da ne budu varani. Nije stvar države, da ona tutoriše članove pojedinih crkava, nego je zadatak države, da ona uzgaja državljane da budu kadri, da sami o svojim organizacijama vode brigu i računa, a među te organizacije spada i crkva. Sada, kako stvari stoje, mi ovim zakonom, ja držim i onako dovodimo većinu crkava u našoj državi pod Glavnu Kontrolu, jer i pravoslavna crkva i katolička i muslimanska i još neke druge uživaju stalnu državnu pomoć, njihove sveštenike država plaća i daje im i druge subvencije. Prema tome već po članu 2. ovoga zakona te crkve imaju da polažu svoje račune Glavnoj Kontroli, a mi ne možemo to postaviti kao jedan princip, da kontrolira Glavna Državna Kontrola sve crkve i sve manastire, jer bar u ideji možete zamisliti, da se može da osnuje jedna crkva, koja od države ništa ne prima i kako će onda ona doći do toga da polaže račune Glavnoj Kontroli. Ako se danas

pravoslavna ili katolička crkva reši da odbaci svaku pripomoć od države, a nema javnih dobara, šta onda ima država da pregleda njene račune? Ja doduše ne verujem, da će se one rešiti to da urade, jer im ovako bolje konvenira, ali bar možemo si zamisliti, da se ovakvo što može desiti. I dok god one tu pripomoć uživaju, ja sam za to, da one podleže kontroli one države, od koje tu pomoć dobijaju. Ja hoću samo da ovde bude jasno postavljena razlika između onoga što država može da kontroliše, zato što nešto daje i onoga gde nema šta kontrolisati, zato što ništa ne daje. U glavnom ja se slažem sa glavnim mislima g. Ljube Jovanovića, koji je istakao, da mi moramo ovo pitanje rešavati posvema, a ne da se na po putu zaustavimo. Treba da imamo toliko kuraži da udjemo u to, da celokupno crkveno pitanje treba rešiti onako, kako je po interesu države i naroda najbolje, a ne da udarimo stranputicom i rešimo ta pitanja onako,

Milorad Vujičić: Ja ću sa nekoliko reči samo da se osvrnem na ona tri razloga, koji su ovde izneseni u prilog toga, da se ova kontrola ne vrši nad crkvama i manastirima.

Prvi razlog je onaj, što ga je naveo g. Ljuba Jovanović, da bi bilo nezgodno, da se ova stvar poveri samoupravnim kontrolama. Taj razlog donekle može i da se primi kao opravdan, ali je g. Timotijević vrlo lepo izneo kako bi se ovde moglo pomoći, te da ne budu čisto samoupravne kontrole. Gospodo, u ovom projektu Glavne Kontrole, koja je najpozvanija da kaže svoj sud o ovim stvarima, stajalo je ovako: »Za pregled državnih, manastirskih i crkvenih računa i nadzor nad izvršenjem budžeta itd.«, i mi bismo sad mogli u taj stav da umetnemo i ovu stvar pa da kažemo: »Za pregled državnih računa, crkvenih i manastirskih«, i time bi se otklonilo ono, čemu zamera g. Ljuba Jovanović. Ako to ne ćemo, onda možete usvojiti onaj razlog, koji je naveo g. Timotijević.

To je jedno što sam imao da kažem, a drugo je što se tiče predloga g. Ljube Jovanovića, da u prelaznim naredjenjima metnemo stav: da će do donošenja opšteg zakona o crkvama i manastirima važiti zakoni, koji su do sada važili. Ja se, gospodo, s tim ne mogu da složim i to iz ovih razloga. Naš je zadatak, gospodo, izjednačenje zakona u našoj zemlji. Po mom dubokom uverenju mi smo za sve ovo vreme izradili svega dva zakona, koji važe za celu zemlju i ovo bi bio treći koji bi u punom smislu reči predstavljao izjednačeno zakonodavstvo u našoj zemlji u dotičnom pravu. Prvi je zakon o izjednačenju. Zakon o uređenju Državnoga Saveta i o upravnim sudovima, drugi je Zakon o Državnom Računovodstvu i ovo bi bio treći zakon, koji je precizno i potpuno donesen da važi za celu zemlju. Svi ostali zakoni su manje više delimični: te važe za Srbiju, te za Bosnu i Hercegovinu, te za Hrvatsku, te za Dalmaciju itd.

Treće što imam da primetim to je, da je ovde istaknuto, kako bi ovo pitanje trebalo rešiti specijalnim zakonom o manastirima. To nije tačno. Ovde se rešava pitanje o Glavnoj Kontrolni, pitanje o tome ko ima prava da pregleda račune i koji računi treba da podleže pregledu Glavne Kontrole. To su državni računi, crkveni i manastirski računi. I kad se ta dužnost pregleda ovih računa ovim zakonom nameće jednoj ustanovi, Glavnoj Kontrolni, o kojoj se sada raspravlja, onda se to ne može ostaviti za neki specijalni zakon. Kad bismo na to gledašće stali, onda bi se moglo kod svakoga zakona, finansijskih, prosvet-

nih i drugih da raspravlja o pregledu računa kod odnosnih ustanova. To je pogrešno. Ovde bi trebalo predstavljati jednu celinu. Ako, gospodo, ne ćete da prihvatite predlog, koji je izneo g. Kosta Timotijević, onda mislim, da bi trebalo da se usvoji, da metnemo u prvi član: za pregled državnih, crkvenih, manastirskih računa postoji Glavna Kontrola. Ako to ne uradimo, budite uvereni gospodo, da ćemo mi pogrešiti.

Oni drugi razlozi, koji se navadjaju, kako se time dira u veru, ja ne vidim, da imaju ikakva opravdanja. Država treba da vodi računa o trošenju imovine dobara manastirskih i crkvenih.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč dr. Dulibić.

Dr. Ante Dulibić: Gospodo, mene je iznenadilo, da se prigodom pretresa ovakvoga zakona nabacilo jedno takovo komplikovano i krupno pitanje, kao što je pitanje kontrole nad dobrima crkvenim i manastirskim. Meni se čini, da imate pred očima samo jednu stranu ovoga pitanja a ne celokupno pitanje. Ja bih se radovao, kad bih znao i kad bih bio uveren, da se predlozi stavljaju za to, da se spasi crkvena imovina. Ali ja nisam uveren, da se radi o tom, jer onda bih vam kazao, da je ta kontrola suvišna.

Reći ću vam i to, da je suvišan predlog g. Timotijevića, da bi crkvene vlasti delegirale dve starešine. Bar što se tiče katoličke i pravoslavne crkve, crkveni starešine sami dobro pregledavaju te račune.

To je pitanje vrlo komplikovano, jer su razni odnosi u raznim krajevima naše države. Što ćete n. pr. podvrći kontroli kod onih manastira, koji teraju industriju, koji od države ne primaju ništa, koji su isključivo privatna stvar. Vi ćete reći, da država ima kontrolu, jer takvi manastir mora plaćati porez. Istina je, da porezne vlasti imaju prema takvom manastiru sva prava i dužnosti kao i prema svakom drugom privatnom licu, pa je s toga kontrola državna sasvim suvišna. Osim toga ulaz u takav samostan, koji živi svojim životom, čemu bi služio, to je čak i protiv ustava. Ako se pak radi o funkcijama, država ima svoju kontrolu, a danas je i kod nas tako. Jer politička vlast i država, kad se radi o jednom zaveštaju, jednoj zakladi, vodi državnu kontrolu. Kad bi se sada postavljala koja odredba ovde, ne bi se ništa drugo učinilo, nego bi se komplikovalo jedno pitanje, koje je danas sasvim jednostavno. Ako bi trebalo u jednom kraju štogod učiniti radi zloporaba, koje bi se dogodile, onda je pravo, što je rekao g. Ljuba Jovanović, da ostaju propisi sadašnji i onda se neka vrši ona kontrola, koja se sad vrši. Ali čemu sada dirati i prebacivati na druge faktore onu kontrolu crkvenih imanja, koja je do sada kod najvećih delova naše države od samih crkvenih organa provedena konkretno. Možda se i dogodila koja zloporaba, ali ta se uklonila. Ali morate znati, gospodo, da su manastiri oni koji su sačuvali našu tradiciju. To je jedno krupno pitanje, koje može imati velikih političkih konsekvencija. Ja bih predložio, da ostane kako je sada.

S druge strane ja predlažem, da naslov ovih članova ne bi glasio: »Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i računa crkvenih i manastirskih«, nego neka se kaže: »Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i korporacija«. Što je korporacija, to će se zakonom ustanoviti. Ali to su pitanja, koja se ne dadu prelomiti na jedanput. Tako

je kompliciran i različan položaj i pojedinih crkava i pojedinih manastira, da se ne da to sve ovde u jedno strpati i staviti pod jednu kapu. To apsolutno ne ide, to bi bilo štetno i po samu stvar. Ja molim, da primite moj predlog i da izbacite iz naslova »crkava i manastira«, jer ako ovo izostane, moraće se i onako oni zakoni, koji postoje u prečanskim krajevima i dalje obdržavati i pošto ni do sada nije bilo štete i kroz stoljećā mogla je da se sačuva ta imovina, budite uvereni gospodo, da će se ta imovina sačuvati i dalje.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Ministar za Izjednačenje Zakona.

Ministar za Izjednačenje Zakona **Marko Trifković:** To pitanje nije prosto, kako vidite, nego vrlo komplikovano i zato što je komplikovano, ja bih vas molio, da ga ne preseccate. I g. Jovanović i g. Dulibić izneli su dovoljno razloga, da to pitanje ne prelomimo i molim, da primite predlog Magovčevića, koji izgleda, da će najviše pomiriti različita gledišta.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, u ovom odeljku nema više govornika, te je diskusija dovršena.

Krsta Pejović: Molim reč.

Predsednik Miša Trifunović: Izvolite.

Krsta Pejović: Ja sam hteo popuniti predlog Magovčevića. Svi smo se složili i niko nije govorio protiv toga, da se unese: »ustanove i korporacije koje uživaju stalnu državnu potporu«, a ja sam predložio, da se uvede i »dobrotvorni fondovi i zaklade« i ja vidim, da niko nije bio protiv, ali to gospodin izvestilac nije primio, pa ja bih molio, da se to unese.

Dr. Ante Dulibić: Molim reč.

Predsednik Miša Trifunović: Izvolite.

Dr. Ante Dulibić: Mi hoćemo da nešto stvorimo, a ne znamo, kako će oblasti funkcionirati i kako će se razviti samouprava, a hoćemo da stvorimo nešto što će imati teških posledica. Ostavimo dobrotvorne zaklade, u koliko se radi o državnim funkcijama, država ima i onako svoju kontrolu. (Glasovi: Nema, ima!)

Predsednik Miša Trifunović: Ima zakon o zadužbinama. (Glas: Koji ne važi za celu zemlju.) Pristupamo gospodo rešenju. Pre nego ću staviti član po član na glasanje, molim, gospodo, da rešite naslov. Odbor je predložio ovakav naslov, kako vidite: Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti i računa crkvenih i manastirskih. Dulibić je predložio: Sudjenje računa samoupravnih vlasti i korporacija sa državnom pomoću. (Jedan glas: To je predložio g. Pejović, Dulibić ga je samo podupro.) Pa dobro, predlog Pejovića. Ja stavljam sad na glasanje. Molim gospodina izvestioca, koji će naslov da primi.

Izvestilac **Jovan Magovčević:** Ja mogu samo u svoje ime da kažem, jer pododbor nije ovaj predlog rešio. Ja ne mogu primiti predlog g. Dulibića, da se izbaci »crkvenih i manastirskih«. Ja bih bio za to, da to ostane, ali radi potpunosti može još da bude ovako: (Upadica.) Ja predlažem ovakav naslov u vezi moga predloga radi potpunosti. »Sudjenje sporova po računima samoupravnih vlasti, računa ustanova i korporacija sa stalnom državnom pomoći i računa crkvenih i manastirskih«. (**Valerijan Pribičević:** Ja bih dodao i crkveno-opštinskih računa, to nije isto.)

Predsednik Miša Trifunović: Naslov kako ga je pročitao gospodin izvestilac stavljam na glasanje. Ko je za to, da se redakcija ova primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Prima se.) Objavljujem, da je ovakav naslov primljen.

Gospodin izvestilac je mesto čl. 97. predložio jednu drugu redakciju toga člana. Molim g. izvestioca, da to pročita.

Izvestilac **Jovan Magovčević** (čita): »Za pregled računa samoupravnih vlasti, računa ustanova i korporacija sa stalnom državnom pomoći i računa crkvenih i manastirskih, koji su do sada podležali pregledu glavne kontrole, postoje oblasne kontrole. (Čl. 2.) Što se tiče računa onih crkava i manastira, koji do sada nisu podležali pregledu Glavne kontrole, ostaće za sada onaj način kontrole, kakav je i ranije bio, dok to doznije zakonom ne bude izmenjeno.«

Predsednik Miša Trifunović: Ovako pročitani novi čl. 97. stavljam na glasanje. Ko je za njega neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli ustati. (Rezultat nejasan.) Sada ću obratno staviti na glasanje. Ko je za predlog izvestioca neka digne ruku. (Većina diže ruku.) Prema tomu primljen je čl. 97. kako ga je pročitao izvestilac.

Na pretresu je čl. 98. Ko je protivan neka izvoli dići ruku? (Prima se.) Čl. 98. je primljen.

Na redu je čl. 99. Ko je protiv njega, neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 99. je primljen.

Na redu je čl. 100. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 100. je primljen.

Dolazi čl. 101. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 101. je primljen.

Na redu je čl. 102. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 102. je primljen.

Na redu je čl. 103. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 103. je primljen.

Na redu je čl. 104. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 104. je primljen.

Na redu je čl. 105. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 105. je primljen.

Na redu je čl. 106. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 106. je primljen.

Dolazi čl. 107. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 107. je primljen.

Na redu je čl. 108. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 108. je primljen.

Na pretresu je glava X. Lica odgovorna za naknadu štete. Molim pročitati glavu X. (Glasovi: Ne treba.) Prema tomu stavljam na glasanje čl. 109. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 109. je primljen.

Na redu je čl. 110. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 110. je primljen.

Na redu je čl. 111. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 111. je primljen.

Na redu je čl. 112. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 112. je primljen.

Na redu je čl. 113. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 113. je primljen.

Na redu je čl. 114. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 114. je primljen.

Na redu je čl. 115. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 115. je primljen.

Na redu je čl. 116. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 116. je primljen.

Na redu je čl. 117. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 117. je primljen. Time je primljena cela glava X.

Na pretresu je glava XI. o kaznama. Stavljam na glasanje čl. 118. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 118. je primljen.

Na redu je čl. 119. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 119. je primljen.

Na redu je čl. 120. Ko je protiv njega neka digne ruku. (Prima se.) Čl. 120. je primljen. Time je glava XI. primljena.

Otvara se diskusija o celoj glavi XII. Ima reč g. Timotijević.

Kosta Timotijević: Gospodo, ja ne znam zašto ova glava nosi naslov: o povraćaju novca i kaucije iz državne kase. Kaucija je jedno jamstvo, koje dotični daje, da će jedan državni posao svršiti. I ta kaucija javlja se u tri oblika: ili u gotovu novcu, ili u vrednosnim papirima, ili u garantnim pismima. Što se tiče te stvari, one se teže likvidiraju. Svaka je takva državna nabavka skuplja i kad jedan isporučilac kod dotične vlade ili kod ministarstva ili opštine svrši svoj posao, onda ne razumem zašto će čak Glavna Kontrola u Beogradu trebati da donese rešenje, da mu se kaucija vrati. To će u toliko mnogim slučajevima stojati godinama i svi će računati na tu sporost.

Gospodo, kad smo juče govorili o Glavnoj Kontroli, bilo je gospode drugova, koji su pledirali za to, da u njoj bude što manji broj činovnika, a zaboravili su koliki ogroman materijal ima da dodje pred Glavnu Kontrolu. Računi u Glavnoj Kontroli neće se godinama raspraviti i godinama imaju da čekaju na rešenje. Dotični pri cenama, koje bude davao, ima da računa na izvesno vreme čekanja i kamatom će opteretiti garantna pisma, koja bude položio za kauciju. Ja razumem, da treba otvarati dobro oči, a nikako ne razumem zašto jedna kaucija, položena bilo kod koje vlasti od preko 500 dinara, da ide Glavnoj Kontroli u Beograd, da ona da avizu da se ta kaucija može vratiti, kad je bilo sve u redu. I ja bih Vas molio, da iz naslova reč »kaucija« izbrišete i na taj način uprostate stvar, jer je i suvišno da mi pišemo jedan zakon, da se država uvlači u stvari, za koje se država nije angažovala. Sporost naše administracije poznata je i ona će doneti inače zastoja kao i do sada, pa bih ja molio, da učinite jednu dobru stvar i da ovo pitanje o povraćanju kaucije, koja nije državna stvar nego dotičnoga, nema da ide na odobrenje Glavnoj Kontroli na avizu. (Čuje se: Kad nema žalbe!) Ali ovde stvar ide Glavnoj Kontroli i ako ima žalbe i ako nema žalbe.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac Jovan Magovčević: Ja ne mogu da primim ovaj predlog, jer je on neumesan. Ovde rešava upravna vlast, a Glavna Kontrola ima samo pravo žalbe. Ja ostajem pri ovome predlogu.

Kosta Timotijević: Odbor ne treba da ostane pri pogrešnom obaveštenju. To se rešenje dostavlja Glavnoj Kontroli i protiv njega ima pravo žalbe po propisima zakona o Državnom Savetu. Svako rešenje vlasti ima da ide Glavnoj Kontroli. A ja hoću da ne ide svaka stvar Glavnoj Kontroli, na primer jedno nesporeno rešenje. Jer ni jedna se kaucija ne može podići, dok Glavna Kontrola u Beogradu ne da svoj avizu.

Izvestilac Jovan Magovčević: Dobro, može se ova reč »nosporeno« izostaviti. (Objašnjenja medju članovima.)

Predsednik Miša Trifunović: Primete li ovu primedbu g. Timotijevića?

Izvestilac Jovan Magovčević: Primam.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Ljuba Jovanović.

Ljuba Jovanović: Nezgodna Vam je stilizacija. »Samo po rešenju upravne vlasti« treba da ostane, a u slučaju da bude osporena kaucija, onda da ide Glavnoj Kontroli.

Izvestilac Jovan Magovčević: Ako bude izdavanje osporeno, to se rešenje dostavlja Glavnoj Kontroli.

Marko Gjurčičić: Nema smisla da se šalje Glavnoj Kontroli, kad se rešenje ospori, jer se Glavna Kontrola onda neće ni žaliti na rešenje. Onda se može žaliti samo onaj liferant a ne Glavna Kontrola, a kad se ne ospori rešenje onda će se žaliti Glavna Kontrola. Mi možemo metnuti veću sumu, pet hiljada, deset hiljada dinara, ali treba imati u vidu, da mogu kaucije ići na milioni i Glavna Kontrola što ima pravo žalbe, to je prirodno i to ne treba izmeniti.

Izvestilac Jovan Magovčević: Onda neka ostane ovakva stilizacija; neka i privatni ima prava da se žali a i Glavna Kontrola da ima pravo žalbe, samo neka se suma odredi.

Kosta Timotijević: To je sporna stvar; to znači, gospodo, da za najmanju stvar mora Glavna Kontrola da se angažuje.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, čl. 122. vraća se u pododbor, da donese novu redakciju a po sporazumu.

Na pretresu je čl. 123., koji stavljam na glasanje. Gospoda koja su protiv neka dignu ruku: (Niko ne diže ruku.) Čl. 123. je primljen.

Stavljam na glasanje čl. 124. Gospoda koja su protiv neka dignu ruku. (Niko ne diže ruku.) Čl. 124. je primljen.

Na pretresu je čl. 125. Ima reč g. Gjurčičić.

Marko Gjurčičić: Ovde se kaže u čl. 125. da računospitači imaju plate i periodske povišice kao sudije prvostepenih sudova; a arhivari i pisari kao arhivari pisar: Ministarstva Finansija. Ja hoću o ovome da govorim. Što se predlaže, da se računospitači izravnaju sa sudijama, ja držim, da nema razloga za to. Računospitači imaju srednju školu a sudije imaju fakultet. Imaju i jedni i drugi ispiti, ali položaj sudija naročit je i važan, ali zato neću da kažem da položaj računospitača nije važan. Zašto da rešavamo ovde pitanje u ovom zakonu o platama računospitača, kad i kod drugih ustanova nismo rešili to pitanje o platama činovnika, nego smo to ostavili za zakon o činovnicima građanskog reda. Mi možemo da kažemo sada samo to, da će računospitači imati plate kao što su imali po zakonu Kraljevine Srbije, a doznije da ocenimo kakav rang i kakvu platu da imaju računospitači prema drugim činovnicima. Jer ovako parcijelno rešavanje pojedinih plata, to je štetno. Zato bih bio mišljenja, da se plate računospitača rešavaju doznije.

Izvestilac Jovan Magovčević: Gospodo, mi smo u pododboru izglasali ovakvu stilizaciju i složili se na ovakvu redakciju čl. 125. Na primedbu g. Gjurčičića što veli, da računospitači nemaju kvalifikacije; ka-